

בצלם

מרכז המידע הישראלי לזכויות האדם בארצות (ע"מ)

بیتسيلم - مركز المعلومات الإسرائيلي لحقوق الإنسان في الأراضي المحتلة

BTSELEM - The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories

ד א ר ט 2002

פצועים בשטח

ירי על אמבולנסים
ופגיעה בטיפול רפואי
על-ידי צה"ל

פצועים בשטח

די על אמבולנסים ופגיעה בטיפול רפואי על-ידי צה"ל

מארס 2002

צלם הוא ארגון זכויות אדם עצמאי שהוקם בשנת 1989 במטרה לתעד את הפרות זכויות האדם בשטחים ולהביאן לידיעת קובעי המדיניות והציבור הרחב. ממצאי צלם מבוססים על עבודת שטח ותחקירים עצמאיים וכן על מקורות רשמיים, עתונות ונתוני ארגוני זכויות אדם ישראליים, פלסטיניים ובינלאומיים.

תחקיר וכתובה: רון דודאי, יעל שטיין

ריכוז מידע: קורין דגני

עבודת שטח: מוסא אבו הששה, נגיב אבו רקיה,

עלי דרר'מה, נביל מח'ירז

תמונת השער: אמבולנס שנפגע מירי חיילי צה"ל
בטול כרם, 8.3.02

צילום: עומר קוסיני, רויטרס

מתן טיפול רפואי לחולים ולפצועים, שלעיתים אף הושאר בשטח ודיממו למוות. בתי החולים התקשו לתפקד בשל פגיעה בתשתיות החשמל, המים והטלפון וחסימות דרכי הגישה אל חלקם, שמנעו קבלת פצועים וחולים כמו גם אספקת מזון ותרופות.

ב-8.3.02 פירסם הצלב האדום הבינלאומי הודעה מיוחדת בה גינה את הירי של חיילי צה"ל על אמבולנסים ועל צוותים רפואיים. בהודעה הדגיש הצלב האדום כי כל האמבולנסים של הסהר האדום שנפגעו היו מסומנים כנדרש וכי תנועתם תואמה עם הרשויות הישראליות.⁶ ראש המשלחת של הארגון בישראל, רנה קוסיירניק, התבטא בחריפות בלתי אופיינית לנושא הפגיעה באמבולנסים במהלך פגישה עם חברים מוועדת החוץ והביטחון של הסנאט הצרפתי שביקרו בישראל. לדבריו, צה"ל רמס את כללי אמנת ג'נבה "בזדון וברגל גסה" והוא חש "נבגד" שכן חיילים ירו לעבר אמבולנסים לאחר שצה"ל התחייב בפני הצלב האדום כי יתאפשר להם לעבור. הוא הוסיף: "זועזעתי ונפגעתי קשות, ציפיתי להרבה יותר מצה"ל. שום דבר לא מצדיק התנהגות כזו".⁷

להלן יובאו עדויות בנוגע לירי על אמבולנסים ועל אנשי צוות רפואי, בנוגע למניעת מעבר של פצועים וחולים במחסומים ובנוגע לפגיעה בבתי חולים כתוצאה מפעולות צה"ל. לבסוף תובא התייחסות בצלם לטענות של גורמים רשמיים, המצדיקים פגיעות אלה.

דו"ח זה פורסם ב-14.3.02, במהלך פעולות צה"ל ברחבי השטחים. מאז, פתח צה"ל ב"מבצע חומת מגן", במסגרתו נכנסו שוב כוחות צה"ל לישובים פלסטיניים. מדיווחים שהגיעו לבצלם עולה כי במהלך פעולות אלה של צה"ל נעשות פגיעות חמורות ותכופות בהרבה מאלו המתוארות בדו"ח זה בכל אחד מהתחומים – מניעת פינוי פצועים ונפגעים, איסור על מעבר אמבולנסים ופגיעה קשה בתפקוד בתי החולים. דו"ח זה אינו עוסק במקרים אלה.

בשבועיים הראשונים של חודש מארס 2002 ניהל צה"ל פעולה צבאית נרחבת ברחבי הגדה המערבית ורצועת עזה, שכללה כניסת כוחות רגליים וטנקים למחנות הפליטים. במהלך תקופה זו הצהיר דובר צה"ל פעמים רבות, כפי שעשה מאז תחילת אינתיפאדת אל-אקצא בספטמבר 2000, כי צה"ל אינו פוגע באזרחים חפים מפשע וכי כל המקרים ההומניטאריים מטופלים כראוי. כך, למשל, טען דובר צה"ל כי "בצד הלחימה, נעשה מאמץ על-ידי החיילים להימנע מפגיעה באזרחים לא חמושים, ולא לפגוע בכל האפשר בסביבת חיהם. צה"ל מגיש סיוע הומניטרי על פי הנדרש והכוחות אף הונחו לתקן חלק מהנזקים שגרמה הלחימה".¹ ב-11.3.02 מסר הדובר כי "אין בכוונת הכוחות לפגוע באוכלוסייה הפלסטינית שאינה עוסקת בטרור, וכי יתאפשר מעבר של מקרים הומניטריים".²

עם זאת, עדויות שגבה בצלם ומידע ממקורות אחרים, מצביעים בבירור על כך כי הצהרות אלה הן חסרות בסיס וכי היקף הפגיעה באוכלוסייה האזרחית במהלך פעולות אלה היה חסר תקדים מאז כיבוש השטחים ב-1967. בין השאר, חיילי צה"ל ירו באזרחים חפים מפשע, בהם ילדים רבים, ופגעו באופן מאסיבי ברכוש פרטי.

דו"ח זה מתמקד בהיבט אחד של הפגיעה באוכלוסייה האזרחית – מניעת טיפול רפואי מפצועים ופגיעה בצוותים רפואיים. במהלך שבועיים, בין ה-28.2.02 ל-13.3.02, נהרגו מירי של חיילי צה"ל חמישה אנשי צוות רפואי פלסטיניים במהלך מילוי תפקידם. בנוסף, נפצעו עשרה אנשי צוות רפואי של הסהר האדום ו-12 אמבולנסים שלהם נפגעו, שניים מהם הוצאו מכלל שימוש.³

הענקת טיפול רפואי לפצועים וחסינותם של צוותים רפואיים ובתי חולים הם מעקרונות היסוד של דיני המלחמה, המחייבים את הצדדים הלוחמים בכל הנסיבות.⁴ מאז תחילת האינתיפאדה תיעד בצלם מקרים רבים בהם הפר צה"ל עקרונות אלה.⁵ אולם, מאז ה-28.2.02 חלה החרפה ניכרת בתחום זה: חיילי צה"ל ירו על אמבולנסים ומנעו

1. הודעת דובר צה"ל מיום 2.3.02. להודעות דובר צה"ל ר': www.idf.il.

2. הודעת דובר צה"ל מיום 11.3.02.

3. המידע על הפגיעות בסהר האדום נמסר לבצלם ב-19.3.02.

4. ר', בין השאר, אמנת ג'נבה הרביעית בדבר הגנת אזרחים בימי מלחמה, סעיפים 16-20.

5. ר', בין השאר, בצלם, ללא מוצא – פגיעה במיפול דמוצי בשל מדיניות המצור של ישראל, יוני 2001 (להלן: בצלם, ללא מוצא); בצלם, כח מופרז – הפרת זכויות האדם במהלך פעולות של צה"ל בשטחי A, עמ' 26-29 (להלן: בצלם, כח מופרז).

6. צוותים רפואיים פלסטיניים, "הארץ", 10.3.02.

7. "נציגי הצלב האדום: צה"ל רומס בשטחים את אמנת ז'נבה ברגל גסה", "הארץ", 20.3.02.

ירי על אמבולנסים ואנשי צוות רפואי

לשכונה. הצבא ראה בבירור שמדובר באמבולנס, ולמרות זאת ירה לעברנו.¹⁰

עימאד עלי, נהג אמבולנס, תיאר לבצלם אירועים דומים שהתרחשו במהלך כניסת צה"ל לח'רבת ח'זאעה, הנמצאת דרום-מזרח לח'אן יונס:

בבוקר יום שישי, 8.3.02, בשעה 01:45, התקבלה קריאה במטה הסהר האדום בעקבות פלישת צה"ל לח'זאעה. הגעתי למקום תוך כמה דקות עם החובש נעים אבו עאמר. התושבים עמדו מחוץ לבתים ואמרו שהצבא פלש לחלק הדרומי של הכפר ושכרעו אין פצועים. עצרתי את האמבולנס מול המסגד הסמוך לכיכר ובאותו רגע התקשר אלי מנהל מטה הסהר האדום והודיע לי שיש פצועה מול מרפאת א-שוואף. כאשר התקררתי למקום ועמדתי דרומית לכיכר, נורתה לעברי אש ללא התראה מוקדמת. חלקו הקדמי של האמבולנס נפגע. עצרתי מיד וחזרתי לכיוון המסגד [...]

כעבור זמן קצר, התושבים אמרו שישנו פצוע והסבירו לי היכן. נסעתי בהירות מאחר שנורתה אש אינטנסיבית. איש זקן, שעמד באחד הכבישים הצדדיים, קרא לי. נסענו אליו וראינו איש במדים שוכב על הקרקע. אני ומוחמד א-סמירי ירדנו והרמנו את הפצוע. בחרו שעמד במקום עזר לנו להכניס את הפצוע לחלקו האחורי של האמבולנס. כשהתחלתי לנסוע, החיילים ירו לעברנו באינטנסיביות מכיוון מזרח. באותו רגע הבחור שעזר לנו, שעמד כחצי מטר מדלת האמבולנס, נפל ארצה. הדלת הצדדית של האמבולנס הייתה עדיין פתוחה. מוחמד א-סמירי עמד ללא נוע כמו פסל, ואני צעקתי לעברו שיביא את הבחור. מוחמד הרים את הפצוע במהירות והכניס אותו לאמבולנס. נהגתי באמבולנס במהירות רבה עד שהגעתי לבית החולים נאסר.

מאז החלה אינתיפאדת אל-אקצא תיעד בצלם מקרים בהם ירו חיילי צה"ל לעבר אמבולנסים וצוותים רפואיים שהיו בדרכם לפנות פצועים.⁸ מספרם של מקרים כאלה גדל באופן משמעותי מאז ה-28.2.02 והפך כמעט לדבר שבשגרה. ירי זה גרם למותם של אנשי צוותים רפואיים, לפציעתם ולפגיעות באמבולנסים. כתוצאה ממקרי ירי אלה, לא יכלו צוותים רפואיים לפנות את הפצועים לבתי החולים וחלקם דיממו למוות.

ירי לעבר אמבולנסים וצוותים רפואיים נעשה גם במקרים בהם תואם מעברם של האמבולנסים עם גורמים בצה"ל. כך, למשל, ד"ר ואל קעדאן, מנהל הסהר האדום בשטחים, מסר לבצלם כי במהלך כניסת כוחות צה"ל לרמאללה סוכם עם הצבא כי יותר מעברם של אמבולנסים שיסעו בליווי של מכוניות הצלב האדום. למרות זאת, ב-12.3.02, בסביבות השעה 18:30, ירו חיילי צה"ל לעבר מכונית של הצלב האדום שליוותה אמבולנס שנפגעה משני כדורים. כתוצאה מכך הפסיקו הצוותים הרפואיים את עבודתם עד למחרת בצהרים, אז נערך תיאום מחודש עם הצבא. במהלך שעות אלה התקבלו בסהר האדום 42 קריאות לפינוי פצועים בהן לא יכלו לטפל.⁹

ענאן ח'ליל עבד א-רחמן קאדרי, מתאמת במוקד החירום בסהר האדום הפלסטיני בשכם, מסרה לבצלם את שהתרחש במהלך כניסת כוחות צה"ל למחנה הפליטים בלאטה:

ביום חמישי, 28.2.02, התחלתי לעבוד בשעה מוקדמת בבוקר. בשעה 15:30, הצטרפתי לאמבולנסים כדי להעביר את הפצועים שנפצעו מההפגאות הישראליות על מחנה הפליטים בלאטה. אזרחים פלסטינים הודיעו לנו שיש פצועים באזור האירוע. כשהגענו לבלאטה, הצבא ירה לעברנו ולעבר האמבולנסים והצוותים הרפואיים. באחד המקרים, הודיעו לנו שיש תושב שנפגע בבטנו ונמצא בבית באחת הסמטאות במזרח המחנה, במקום בו התמקם הצבא הישראלי. כשהגענו לאזור, הישראלים ירו לעברנו ולא יכולנו להיכנס

8. ר' למשל בצלם, איטוק מזומה - הפרות זכויות האדם במהלך האירועים בשטחים, דצמבר 2000, עמ' 22-23 (להלן: בצלם, איטוק מזומה).

9. עדותו נגבתה על-ידי נג'יב אבו רקיה בטלפון ב-13.3.02.

10. עדותו נגבתה על-ידי עלי דרר'מה ב-28.2.02.

הריגתו של ד"ר ח'ליל סולימאן, בן 58, מנהל הסהר האדום בג'נין

ב-4.3.02 נהרג ד"ר ח'ליל סולימאן, מנהל הסהר האדום בג'נין, מירי של חיילי צה"ל על האמבולנס בו נסע. דובר צה"ל טען כי "במהלך פעילות כוחות צה"ל במחנה הפליטים ג'נין, התפרץ אמבולנס של הסהר האדום לעבר כח צה"ל. הכח פתח באש מנשק קל לעבר האמבולנס, שהתפוצץ [...] מהתחקיר הראשוני עולה כי החיילים פעלו מתוך הגנה עצמית, לאחר שהאמבולנס נסע לעברם במהירות מתוך מתחם ממנו מתנהלים חילופי אש".¹³

העדויות שגבה בצלם, המובאות להלן, מצביעות על תמונה שונה. האמבולנס לא התפרץ ולא סיכן את חי החיילים אלא היה בדרכו לפנות פצועים. בנוסף, חיילי צה"ל ירו לעברו רימון ולא השתמשו בנשק קל. בהודעת דובר צה"ל גם נרמז כי באמבולנס היה חומר נפץ, אולם נראה כי הפיצוץ נגרם כתוצאה מפגיעה בבלון חמצן שהיה באמבולנס. יתרה מזו, מעדויותיהם של ד"ר טארק אבו א-רוד, רופא בבית החולים בג'נין, וד"ר וואאל קעדאן, מנהל הסהר האדום בשטחים, עולה כי כניסת האמבולנס למחנה הפליטים ג'נין תואמה מראש עם הצבא.¹⁴ לפיכך, היה על החיילים בתוך המחנה לצפות להגעת האמבולנס.

מחמוד אסעד, חובש בסהר האדום בג'נין שהוזעק למחנה הפליטים ג'נין על-מנת לטפל בפצועים שהיו באמבולנס שנפגע, מסר בצלם כי חיילי צה"ל ירו גם לעבר האמבולנס בו נסע:

כאשר הגענו למרחק של כ-20 מטרים מהאמבולנס שנפגע, נפגענו ממטח ירי שנורה לעבר הגג של האמבולנס. מאוחר יותר נודע לי כי מקור הירי היה בית במרחק של כעשרה מטרים, בו שהו חיילים ישראלים. האמבולנס ספג קליעים רבים ואני נפגעתי מרסיסים בראשי ובזרועי הימנית. איבראהים יאסין, שהיה גם באמבולנס, נפצע גם הוא מרסיסים בראשו. התחלנו לצעוק מאחר שהיינו מפוחדים ומבוהלים,

בפתח בית החולים עמדו תושבים רבים. הם עזרו לנו להוריד את שני הפצועים ואז התברר לנו כי הם נפטרו. כמה אנשים אחזו בי ושאלו על מספר הפצועים. אחד מהם שאל אותי אם אני יכול להביא פצוע מח'זאעה. לקחתי אותו אל קידמת האמבולנס והראיתי לו את החור כדי שיראה במו עיניו שהקליע הזה יכל לגרום למותי. האיש נדהם ושתק.¹¹

במהלך פעולות צה"ל בשטחים בשבועיים הראשונים של מארס 2002 נהרגו מירי חיילי צה"ל חמישה אנשי צוות רפואי:

- ב-4.3.02 נהרג מנהל הסהר האדום בג'נין, ד"ר ח'ליל סולימאן, מירי על האמבולנס בו נסע בדרכו לפנות פצועים במחנה הפליטים ג'נין. שני אנשי צוות נוספים שהיו עימו באמבולנס נפצעו. חיילי צה"ל ירו גם על אמבולנס נוסף שהגיע על-מנת לטפל בנפגעים באמבולנס הראשון ופצעו שני חובשים שהיו בו.
- ב-5.3.02 נהרג סעיד שלאיל, חובש, מירי על אמבולנס בו נסע במחנה הפליטים ג'באליא שברצועת עזה.
- ב-7.3.02 נהרג איבראהים אסעד, נהג אמבולנס של הסהר האדום בטול כרם, מירי על האמבולנס בשעה שהיה בדרכו לפנות פצועים במחנה הפליטים טול כרם. שלושה אנשי צוות רפואי נוספים שהיו באמבולנס נפצעו מהירי.
- ב-7.3.02 נהרג כמאל סאלם, עובד אונר"א, בטול כרם, מירי על אמבולנס כשהיה בדרכו לפנות פצועים.
- ב-8.3.02 נהרג ד"ר אחמד עות'מאן, מנהל בית החולים אל-יאממה באל-ח'אדר שבמחוז בית לחם, מירי מטנק ליד מחנה הפליטים דהיישה. ד"ר עות'מאן היה בדרכו לבית ג'אלא על מנת להצטייד בתרופות. דובר צה"ל אישר כי נסיעתו תואמה ואושרה עם צה"ל, אולם הסביר את הירי בטענה ש"כמה חיילים שלא עודכנו באישור שניתן הבחינו ברכב אשר מתקרב לעברם במהירות וירו לעבר הכביש על מנת לעוצרו. משהמשיך הרכב בנסיעתו ירו החיילים לעבר הרכב וכתוצאה מכך נהרג הנהג".¹²

11. עדותו נגבתה על-ידי נביל מח'ירז ב-8.3.02.

12. "מקורות פלסטיניים: המבוקשים הכבדים לא נלכדו", הארץ, 10.3.02.

13. הודעת דובר צה"ל מיום 4.3.02.

14. עדותו של ד"ר טארק אבו א-רוד נגבתה על-ידי מוסא אבו הששה ב-6.3.02. עדותו של ד"ר וואאל קעדאן נגבתה על-ידי נג'יב אבו רקיה בטלפון

ב-13.3.02.

אך למזלנו נהג האמבולנס לא נפצע והוא התרחק במהירות מהמקום. נסענו כ-50 מטרים ואז הירי פסק. אני תושב מחנה ג'נין ומכיר היטב את כל הדרכים, ולכן נסענו בדרך בטוחה יחסית עד שהגענו לבית החולים הממשלתי. לא הצלחנו להגיע אל האמבולנס שנפגע.¹⁵

עדויות של מוחמד עומר, בן 44, נשוי ואב לתשעה ילדים, תושב מחנה הפליטים ג'נין, פועל¹⁶

אני גר בשכונה המערבית של מחנה הפליטים ג'נין, ליד מסגד עבדאללה עזאם. הבית נמצא במקום גבוה המשקיף על חלקים נרחבים מהמחנה. ביום חמישי, 28.2.02, הקיפו כוחות גדולים של הצבא הישראלי את המחנה. ביום שישי, 1.3.02, בשעה 10:30 בבוקר, כ-40 חיילים שפניהם צבועות הגיעו לביתי ודרשו ממני לפתוח את הדלת. הם השתלטו על חצי מהקומה הראשונה ועל כל הקומה השנייה והשלישית של הבית, ללא שימוש בכוח. הם דרשו מכל בני הבית להיכנס לחדר אחד בקומה הראשונה ואסרו עלינו לצאת ממנו. לאחר מכן, הם דרשו שאלווה את המפקד כדי לערוך חיפוש בתוך הבית. הם ערכו חיפוש ולא מצאו דבר. החיילים עשו פתחים בתריסים כדי שיוכלו לירות דרכם וירו עד השעה 17:00 אחר הצהרים. לאחר מכן החיילים עזבו את הבית ועברו לבית אחר.

ביום שני, בשעה 10:00 בוקר, החיילים חזרו אל ביתי. מפקד בשם איתן דרש ממני להכניס את כל בני המשפחה לחדר בו שהינו בפעם הקודמת. לאחר מכן הוא דרש ממני באיומי נשק לפתוח את הדלתות של בתי השכנים.

כשחזרתי לביתי ראיתי שכ-20 חיילים נכנסו לבית והשתלטו על הקומה השנייה והשלישית. נשארתי עם בני המשפחה בתוך החדר. שוחחתי עם חייל דרוזי בשם אשרף. בשעה 12:30 אשרף קרא לי ועליתי איתו לקומה השנייה. המפקד איתן עמד שם ואחז בידו תמונה של בני עלא מחזיק בנשק. המפקד שאל אותי על הנשק וסיפרתי לו שהנשק שייד לרשות הפלסטינית ובני ממלא את תפקידו, עם הנשק, ברמאללה. לאחר וויכוח קצר עם איתן ואשרף, הם דרשו ממני לחזור לחדר.

באותו רגע שמעתי סירנה של אמבולנס שהתקרב לבית ממערב ושמעתי קול של ירי מהחדר המערבי של הבית. המפקד איתן מיהר אל חדר השינה ממנו ירו החיילים. עמדתי ליד דלת החדר שהייתה פתוחה וראיתי שהמפקד נעמד ליד החלון הצפוני ויורה רימון מהנשק שלו לעבר האמבולנס שהיה כחמישה מטרים מהבית. הצלחתי לראות שהאמבולנס נוסע במהירות כעשרה מטרים אחורה. שאלתי את המפקד מה הוא עשה והוא ענה לי שהפלסטינים החמושים ירו לעבר האמבולנס. ראיתי את הרימון פוגע בשמשה הקדמית של האמבולנס.

נאלצתי לחזור לחדר ובדרך שמעתי איש צועק: "אללה אכבר, אללה אכבר". לאחר כרבע שעה שמעתי קול של פיצוץ חזק ומבעד לחלון החדר שהיינו בו ראיתי שהאמבולנס עולה באש. התחלנו לצעוק כי האמבולנס עמד כעשרה מטרים מהחדר. ביקשתי מהרופא הצבאי שהיה בקומה התחתונה לתת לנו לעבור לחדר אחר, הרחק מהאש, ושאלתי אותו מה קורה. הוא ענה לי בערבית: "אללה ירחם עלינו". כעבור כעשר דקות, שמעתי שאמבולנס וכבאית מתקרבים למקום. שמעתי שהחיילים צועקים לעברם ואז נשמע קול ירי אינטנסיבי.

נשארו כלואים בתוך החדר עד השעה 21:30, כשהחיילים עזבו את המקום. כשהיינו בחדר שמענו חדשות וגילינו שד"ר ח'ליל מחמוד סולימאן, מנהל מרכז הסהר האדום, נשרף בתוך האמבולנס. נודע לי גם שניים מאנשי הצוות עפו החוצה מהדלת האחורית של האמבולנס מעוצמת הפיצוץ ושנהג האמבולנס נכנס לבית השכנים. נודע לי גם כי שלושה מאנשי הצוות נכוו קשות בכל חלקי גופם.

בבוקר הלכתי עם עשרות האזרחים לראות את האמבולנס שעדיין עמד מתחת לבית. ראיתי שהאמבולנס נשרף לחלוטין וחלקים מהעצמות של הרופא עדיין היו פזורים על מושב הנהג.

15. עדויות נגבתה על-ידי מוסא אבו השיש ב-7.3.02.

16. עדויות נגבתה על-ידי מוסא אבו השיש ב-9.3.02.

הריגתו של איבראהים אסעד, בן 35, נהג אמבולנס של הסהר האדום בטול כרם

עדותו של מחמוד חוסיין נגיב אל-בעג'אוי, בן 32, נשוי ואב לשני ילדים, תושב הכפר יעבד שבמחוז ג'נין, קצין עזרה ראשונה בסהר האדום בג'נין¹⁷

אני עובד במרכז של הסהר האדום הפלסטיני כקצין עזרה ראשונה מאז שנת 1995. תפקידי הוא להתלוות לנהג האמבולנס ולהגיש עזרה ראשונה לחולה או לפצוע במהלך העברתו לבית החולים.

ב-7.3.02, בשעה 17:00, התקשרו אלינו מתחנת העזרה הראשונה בטול כרם, המסונפת לסהר האדום בטול כרם, וביקשו שנבוא לסייע בפינוי נפגעים כתוצאה מההשתלטות הישראלית על טול כרם ועל מחנה הפליטים, כי יש הרבה הרוגים ופצועים. בשעה 18:30 התקבל בתחנת העזרה הראשונה אישור מהצד הישראלי שאמבולנסים יכולים להגיע למחנה. יצאנו בשני אמבולנסים לכיוון המחנה. באמבולנס הראשון נסעו איבראהים אסעד וקצינת עזרה ראשונה ששמה סאפיה. אני נהגתי באמבולנס השני, יחד עם בחור בשם ראיד.

נסעתי אחרי איבראהים ואחרי כ-400 מטרים הגענו לצומת בחלק המזרחי של העיר, כ-100 מטרים ממחנה הפליטים טול כרם. הפעלנו סירנה והדלקנו אור בתוך האמבולנסים. בצומת עמד טנק וכאשר התקרבונו הוא ירה צרור ארוך באוויר. הבנתי שהחיילים מסמנים לנו לחזור לאחור. נסעתי אחורה וגם איבראהים עשה כמוני. נסענו

לאט כדי לא להתנגש האחד בשני. נסענו אחורה כ-50 מטרים ואז, באופן בלתי צפוי, החל הטנק לנסוע לעברנו במהירות. כאשר ראינו זאת נעצרנו במקום כי חשבנו שהחיילים בטנק רוצים לבדוק את שני האמבולנסים.

הטנק נעצר במרחק של כשני מטרים בלבד לפני האמבולנסים והחל לירות צרורות ארוכים על האמבולנס השני. הרגשתי שנפצתי ואז פתחתי את הדלת והסתתרת מתחת לאמבולנס. משם הסתכלתי אל האמבולנס השני וראיתי את ראשו של איבראהים מונח על ההגה. המכונית השמיעה קול צפירה בלתי פוסק, בגלל הלחץ של ראשו על הצופר. דם כיסה את ראשו והבנתי שהוא נהרג. ראיתי את הטנק מסתובב ונע לעבר הצד השמאלי של האמבולנס שלי. הירי נמשך כל הזמן, גם מהטנק וגם ממקורות ירי קרובים.

זחלתי מתחת לאמבולנס וקפצתי מעבר לגדר למרחק של כשניים או שלושה מטרים משפת הכביש. התחלתי להתרחק מהמקום. נעתי בזחילה ובהליכה כאשר החיילים כל הזמן יורים לעברי. הייתי בטוח שאני עומד להיפגע שוב, אבל החלטתי להמשיך להתרחק מהמקום ויהי מה. נכנסתי לסמטאות השוק הישן. אחרי כ-400 מטרים הגעתי לתחנת הסהר האדום. יחד איתי הגיעו גם ראיד, שנסע איתי, וקצינת העזרה הראשונה סאפיה שנסעה באמבולנס השני. היא נפצעה קל משני רסיסים בכתף ימין. ראיד לא נפצע כלל.

עמיתי מתחנת העזרה הראשונה של טול כרם נשאו אותי על ידיהם אל בית החולים, שנמצא ממול התחנה בצד השני של הכביש.

17. עדותו נבנתה על-די מוסא אבו הששה ב-9.3.02.

מינעת טיפול רפואי

בבוקר יום חמישי, 7.3.02, כוחות גדולים של הצבא הישראלי, בליווי מסוקים, פלשו לתוך מחנה הפליטים טול כרם. מיד עם הפלישה קיבלנו קריאות על פצועים והרוגים רבים בתוך המחנה. דיברתי עם משרד המת"ק ועם הצלב האדום כדי לתאם כניסה שלנו למחנה, אך זה לקח זמן רב. כשעלה מספר הפצועים לא יכולנו עוד לחכות לאישור ומטה הסהר האדום החליט לשלוח אמבולנסים למחנה בלי אישור מהצבא הישראלי. האמבולנסים התחילו לנסוע למחנה כדי לטפל בפצועים, אבל הם עוכבו על-ידי החיילים שערכו חיפושים על צוותי האמבולנסים. החיילים דרשו מאנשי הצוות להרים את ידיהם ולעמוד צמוד לקיר. הם בדקו את החלק העליון של הגוף, כשהם מכוונים את כלי הנשק שלהם לעבר אנשי הצוות הרפואי. בשל החיפוש, האמבולנסים עוכבו יותר מ-45 דקות ובחלק מהמקרים נאלצנו לחזור חזרה ולחפש דרך חלופית.

בשעה 18:00, קיבלנו שתי קריאות על שני פצועים: האחד בדרום-מזרח המחנה והשני באזור המזרחי ליד הכניסה לכפר דאנאבה. נסענו בכביש הראשי שכם – טול כרם ונכנסנו למחנה טול כרם דרך הכפר דאנאבה. נכנסנו לכפר מאחור והגענו סמוך לאחת הכניסות למחנה. במהלך נסיעתנו עברנו ליד כמה טנקים שלא עצרו אותנו.

הגענו אל אחד הפצועים, בן 46, שנפצע קשה בגבו. הרמנו אותו אל האמבולנס ונסענו אל בית החולים באותה דרך ממנה באנו. בכניסה השנייה של הכפר דאנאבה, הסמוכה למחנה ליד השכונה הצפונית מזרחית, הופתענו לראות את הטנקים שעברנו לידם קודם חוסמים את דרכנו. החיילים הפנו את הקנים של הטנקים לעבר האמבולנסים. כעבור שתי דקות של המתנה, במהלך יידענו את המטה של הסהר האדום על המתרחש, חייל אחד יצא אל צריח הטנק ודרש מאתנו לחזור למקום ממנו באנו. יש להדגיש כי אין דרך אחרת להגיע לבית החולים.

ההגבלות הגורפות שמטילה ישראל על תנועת פלסטינים מאז תחילת האינתיפאדה משליכות כמעט על כל תחומי החיים של תושבי השטחים. אחת ההשלכות החמורות ביותר היא הפגיעה בגישה לטיפול רפואי. בצלם תיעד עשרות מקרים בהם חיילי צה"ל עיכבו פצועים, חולים או נשים יולדות בדרכם לבתי חולים או אסרו עליהם לעבור במחסום. מאז תחילת האינתיפאדה נפטרו לפחות 27 פלסטינים לאחר שפינויים לבית החולים עוכבו או נמנעו על-ידי חיילי צה"ל.

בתגובה לטענות על עיכוב חולים ופצועים במחסומים, דובר צה"ל שב וטוען כי בצה"ל קיימים נהלים ברורים המחייבים את החיילים העומדים במחסומים לאפשר מעבר של פלסטינים הנזקקים לטיפול רפואי. עם זאת, בפועל נהלים אלה אינם מיושמים.¹⁸ מעדויות שגבה בצלם מחיילים ששירתו בשטחים עולה כי בניגוד להצהרות של דובר צה"ל, במקרים רבים החיילים כלל אינם מודעים לקיומם של נהלים אלה וכי ההחלטה נתונה לשיקול דעתו של החייל בשטח.

במהלך פעולות צה"ל בתחילת חודש מארס היתה הפגיעה בטיפול הרפואי קשה בהרבה כתוצאה מההחמרה בהגבלות על תנועת הפלסטינים בשטחים והצבת מחסומים חדשים. חיילים מנעו מאמבולנסים להגיע לפצועים ולטפל בהם וגם כאשר הם הצליחו להגיע, מנעו מהם החיילים להגיע לבתי החולים. פצועים שהגיעו למחסומים נשלחו חזרה כלעומת שבאו וחולים כרוניים לא יכלו להגיע לבתי החולים כדי לקבל את הטיפול הרפואי לו היו זקוקים.

עדויות של סיד מוחמד חסן נג'אר, בן 24, רווק, תושב ננבתא שבמחוז טול כרם, חובש בסהר האדום¹⁹

אני עובד כחובש בסהר האדום הפלסטיני בטול כרם מזה ארבע שנים. אני מלווה את האמבולנסים כדי לטפל בפצועים וכדי לפנות אותם לבית החולים.

18. ר' בצלם, ללא מינצא. עדויות נוספות נמצאות באתר בצלם: www.btselem.org.
19. עדויות נגבתה על-ידי מוסא אבו הששה ב-12.3.02.

לילה. הלכתי אתה לבית הוריה בכפר חאג'ה, הנמצא כארבעה קילומטרים מהכפר כור.

למחרת, ב-9.3.02, בשעה 06:00, אישתי סבלה מכאבים חזקים ואמה אמרה לי כי רנא עומדת ללדת. היא ביקשה ממני להביא את הרכב של בן דודי עבד א-רחים כדי להעביר את רנא לבית החולים. הדרך לבית החולים הייתה סגורה בגלל המחסומים הישראליים והחלטנו לנסוע למיילדת בכפר עזון. בשעה 06:30 בבוקר הגענו לכפר עזון ונסענו לבית המיילדת, סוהילה ג'ודה. בסביבות השעה 07:30 רנא ילדה תינוק ללא רוח חיים. בסביבות השעה 08:00 בבוקר, החל מצבה להתדרדר והחלטנו לקחת אותה לרופא הכפר.

הרופא בדק את אישתי ואמר לי שצריך להעביר אותה לבית החולים כי היא חלשה ועייפה. נסענו ברכב של בן דודי בדרך הררית, לכיוון קלקיליה. נסענו לכפר עסלה ומשם לכפר עזבת א-טביב. המשכנו דרך נבי איליאס עד שהגענו למחסום הצבאי הישראלי בכניסה לקלקיליה.

החיילים שעמדו במחסום דרשו מאתנו לחזור חזרה למקום ממנו באנו. אני ובן דודי ירדנו מהרכב ואמרנו לחיילים בעברית שיש עמנו אישה שילדה כרגע תינוק מת. אמרתי שזו אישתי ומצבה רע מאוד. ביקשנו מהם להסתכל לתוך הרכב אך הם סירבו. התחלנו לצעוק ולהגיד שאישתי עלולה למות אם הם לא ירשו לנו לעבור, אבל החיילים סירבו ואמרו לי בלעג: "אללה ירחמה".

בן דודי המשיך לדבר אתם ואני הלכתי אל אישתי. היא אחזה בידי בכוח ואמרה לי: "תעשה משהו. אני עייפה". אז נפלה ידה מידי והיא לא דיברה עוד. התחלתי לצעוק על החיילים ולהגיד כי אישתי מתה בגללם.

כ-25 דקות לאחר שהגענו למחסום, הזעיקו החיילים הישראליים אמבולנס דרך המת"ק הצבאי. אחרי כשבע דקות הגיע למקום אמבולנס של הסהר האדום. החיילים עדיין לא נתנו לנו לנסוע לתוך קלקיליה. אחד החובשים הגיע אלינו ובדק את רנא. הוא הצמיד לפניו מסכת חמצן, אך לא הצליח להחיות אותה. הוא לקח אותה לאמבולנס של הסהר האדום ומשם העביר אותה לבית החולים בקלקיליה. בסביבות השעה 09:30, קבעו הרופאים את מותה של רנא.

הסברנו לחייל כי יש אתנו פצוע קשה, מדמם, שצריך להעביר אותו מיד לבית החולים, אבל הוא לא הקשיב לנו וצעק בעברית: "לכו מפה". הוא איים לירות עלינו וכיוון אלינו את הנשק. נסוגנו כמה מטרים לאחור וביקשנו מהחייל לאפשר לנו לחכות עד שנתאם עם משרד המת"ק שיתן לנו לעבור. עמדנו במרחק של כ-100 מטרים מהחיילים וחיכינו כ-15 דקות. לבסוף קיבלנו תשובה מהמטה של הסהר האדום כי הצד הישראלי מסרב לאפשר לנו לעבור. במהלך הזמן בו המתנו הפצוע נפטר. הודענו זאת למטה, שאמר שנחכה עד שנקבל תשובה מהצד הישראלי.

חיכינו כשעה, במהלכה קיבלנו הודעה על כך שחובש שהיה באמבולנס של אונרו"א נהרג. פחדנו מאוד. לאחר כעשר דקות נוספות, נודע לנו כי חיילים ירו לעבר אמבולנס של הסהר האדום וכי ארבעה או חמישה חובשים נפצעו.

חזרנו אחורה למרחק של כ-30 מטרים. לאחר מכן, עזבנו את האמבולנסים ונכנסנו לבית סמוך כדי להתחבא. הגופה נשארה בתוך האמבולנס. דיברנו עם המטה של הסהר האדום בשנית והם הודיעו לנו כי הצד הישראלי מסרב לאפשר לנו לעבור ומסר כי הם יירו על כל אמבולנס. נודע לנו גם כי הצלב האדום נמצא בטול כרם ומנסה לתאם את המעבר שלנו עם הצלב האדום בירושלים. נשארו בבית לאורך כל הלילה.

הצלב האדום הודיעו לנו כי רכב שלהם יגיע בבוקר וילווה אותנו חזרה למטה של הסהר האדום. חיכינו עד הבוקר, ובשעה 15:30 ביום שישי, 8.3.02, הודיעו לנו כי אנחנו יכולים לעבור בליווי של הצלב האדום. בשעה 16:00 הגיע למקום רכב של הצלב האדום וליווה אותנו לבית החולים טול כרם. הגופה הייתה נפוחה כי היא נשארה בתוך האמבולנס 22 שעות.

עדויות של זיאד סלאח מוחמד אל-ג'ושי, תושב הכפר כור שבמחוז טול כרם, פועל²⁰

אני גר בכפר כור, שנמצא כ-17 קילומטרים דרום-מזרחית לטול כרם. אישתי רנא הייתה בחודש התשיעי להריונה. ב-5.3.02 היא נבדקה על-ידי רופא שאמר לה כי מצב העובר טוב ואין שום בעיה רפואית. כעבור שלושה ימים, בסביבות השעה 20:00, אישתי ביקשה ממני לקחת אותה לבית הוריה. היא חשה בכאבים וחשבה שאולי תלד באותו

20. עדותו נגבתה על-ידי עלי דראר'מה ב-12.3.02.

**עדותו של ד"ר עיסאם עבד א-רחמן עבדאללה נזאל,
בן 27, רווק, תושב קבאטיה שבמחוז ג'נין, רופא בבית
חולים ממשלתי בג'נין²¹**

נאלצים לנסוע לשכם כדי לעבור דיאליזה. אחרים נאלצים להישאר בבית ומסתכנים בסיבוכים שעלולים להביא למותם.

ב-28.2.02 היו אמורים להגיע לבית החולים לקבלת טיפול 13 חולים, אך רק שלושה מהם הצליחו להגיע. השאר נותרו בבית או ניסו להגיע לבית החולים בשכם. שלושת החולים שהגיעו לטיפול בבית החולים לא יכלו לעזוב אותו בגלל המצור שהטילו הטנקים הישראליים על בית החולים. הם נאלצו להמתין בין ארבע לחמש שעות עד שאמבולנסים החזירו אותם לבתיהם.

חולה בן 60 מהכפר סילה אל-חארתי'יה הצליח להגיע רק היום, באיחור של ארבעה ימים מהמועד שנקבע לו. הוא הגיע במצב די קשה ומצבו התייצב רק לאחר טיפול. חלק מהחולים לא הצליחו עד היום להגיע לטיפול בגלל המחסומים. יש לכך השפעה חמורה על מצבם הבריאותי.

מחלקת הדיאליזה בבית חולים ג'נין מטפלת ב-37 חולים, שמגיעים מכל נפת ג'נין. יש חולים שמגיעים לטיפול שלוש פעמים בשבוע, אחרים מגיעים פעמיים, ומעטים מגיעים מדי יום. רק חמישה חולים הם תושבי העיר עצמה וכל השאר מתגוררים בכפרים באזור וחייבים לעבור במחסומים הישראליים כדי להגיע לבית החולים.

גם לפני הפעילות הצבאית בעיר ג'נין ובמחנה הפליטים נתקלו החולים בקשיים להגיע לבית החולים והם עוכבו במחסומים שעות ארוכות בדרכם לבית חולים. מאז ה-28.2.02, המצב החמיר וחולי הדיאליזה אינם מצליחים להגיע כלל לבית החולים, בין אם הם תושבי העיר ובין אם הם מתגוררים בכפרי האזור. כתוצאה מכך הם אינם מטופלים במועדים שנקבעו להם. נודע לנו שחלק מהם

21. עדותו נגבתה על-ידי מוסא אבו הששה ב-7.3.02.

פגישות בבתי חולים

טנק שעמד בפינה הדרומית של בית החולים ירה לעברו. תיאמנו עם משרד המת"ק ולאחר עיכוב של כשעה הצלחנו להעביר את הפצוע לשכם.

זמן קצר לפני הגעת הטנקים, הגיעו לבית החולים שלושה הרוגים. רצינו להעביר אותם לחדר המתים, שנמצא במחלקה הדרומית. כשעובדי בית החולים העבירו את ההרוגים לחדר המתים, הם הופתעו לראות טנק במרחק של כחמישה מטרים מהחדר יורה אש. הם לא הצליחו להכניס את ההרוגים לחדר המתים. לאחר כשעתיים, יצאתי עם שני עובדים אחרים בבית החולים כשאני לבוש מדים של רופא. החיילים כנראה ראו את המדים וכך הצלחנו להכניס את ההרוגים לחדר המתים.

המצור ההרמטי המשיך עד חצות, אז נסוגו הטנקים כמה מטרים אחורה, למרחק של כ-30-40 מטרים מבית החולים. רק לאחר מכן הם הרשו לאמבולנסים לנוע. במהלך המצור, לא הגיע אלינו אף פצוע אבל ברגע שהרשו לאמבולנסים לנוע הגיעו לבית החולים יותר מ-20 פצועים בבת אחת.

במהלך המצור אחד הטנקים הפך אמבולנס שעצר ליד שער בית החולים בצד הדרוך. כמו כן, הטנק דרס מכונית של אחד הרופאים ומכונית אחרת של אחד האזרחים והרס אותה לחלוטין.

ביום ראשון בבוקר, הטנקים הישראליים חזרו לעיר ג'נין ופלטו למחנה. בין השעות 17:00 – 18:00 הטנקים הקיפו את בית החולים שוב. אחד הטנקים ירה פגז לעבר אמבולנס, שנפגע על-ידי הטנק ביום שישי, והוא נשרף לחלוטין. מנהל בית החולים וסגן המנכ"ל לא הצליחו להיכנס לבית החולים. רק אחרי יותר משעתיים, באמצעות אמבולנסים, הם הצליחו להיכנס. הטנקים המשיכו להקיף את בית החולים עד ערב יום שלישי.

ביום שני היו פעולות צבאיות קשות במחנה. יותר מ-40 אנשים נפצעו ושישה נהרגו. במהלך שעות היום אף אמבולנס לא הצליח להגיע אל בית החולים. רק במשך 25 דקות, בין השעות 14:45-15:10 ולאחר תיאום עם הצלב

במהלך פעולות צה"ל בשטחים בתחילת חודש מארס, נפגעה פעולתם של כמה בתי חולים בשטחים. חלק מהפגיעות היו כתוצאה מפגיעה בתשתיות וחלקן בשל המצור שהוטל על בתי החולים באמצעות טנקים שהוצבו בשעריהם ואשר ירו משם. כתוצאה מכך, גם במקרים בהם יכלו אמבולנסים לפנות פצועים, הם לא יכלו לפנות לבתי החולים המרכזיים.

בית החולים בג'נין

עדותו של ד"ר טארק אחמד סאלח אבו-א-רוד, בן 43, נשוי ואב לארבעה ילדים, תושב ג'נין, רופא נשים בבית החולים בג'נין²²

ב-28.2.02 הצבא הישראלי פלש לג'נין וטנקים ישראליים התפרסו ברחובות העיר. טנקים אחרים כיתרו את מחנה הפליטים ג'נין, הסמוך לבית החולים. המצור על המחנה חסם את הדרך לבית החולים משני הכיוונים – המזרחית והצפונית – והפריד את המחנה מבית החולים ג'נין ומבתי חולים אחרים.

בשעה 14:00 הטנקים הישראליים התמקמו סביב בית החולים. אחד הטנקים חנה במרחק של פחות מחמישה מטרים מהכניסה הראשית של בית החולים, מול חדר המיון. שלושה טנקים עצרו בכניסה הדרומית הפונה לכניסה למחנה הפליטים וטנקים אחרים עמדו כחמישה מטרים מחדר המתים. המצור היה הרמטי והצבא הישראלי מנע כל תנועה מתוך בית החולים ואל בית החולים. אף אמבולנס לא יכול היה לצאת ועובדי בית החולים שהיו בתוך המבנה לא יכלו לנוע מחדר המיון למחלקות אחרות כי המקלע של הטנק הופנה לכיוון חדר המיון.

מעט לפני תחילת המצור הגיע לבית החולים פצוע שנפצע קשה בראשו והיה צריך להעביר אותו לבית החולים רפידה בשכם. הוא הוכנס לתוך אמבולנס שהיה אמור להעביר אותו לשכם. אז הגיעו הטנקים הישראליים לבית החולים ונהג האמבולנס יצא ממנו ונכנס לאחת ממחלקות בית החולים. הנהג ניסה לחזור לאמבולנס כמה פעמים, אבל

22. עדותו נבנתה על-ידי מוסא אבו השחא ב-6.3.02.

האדום, הצליחו אמבולנסים להגיע למחנה ולפנות פצועים והרוגים. בזמן הזה הגיעו אלינו שלושה הרוגים ו-25 פצועים [...]

אחר כך, אמבולנסים ניגשו למקום האירוע ללא תיאום. הצוותים הרפואיים טיפלו באזרחים למרות הירי האינטנסיבי ופינו את הצוות הרפואי שהיה עם ד"ר ח'ליל והעבירו אותם לבית החולים. באשר לד"ר ח'ליל, אף אחד לא היה יכול להתקרב לאמבולנס, שעלתה בו האש יותר משעה וחצי. בשעה 17:00, הצליחו להעביר את גופת הרופא.

המצור על בית החולים נמשך עד השעה 21:00 בערך ובמהלך שעותיים, נורתה אש באינטנסיביות רבה. בשעה 21:30 הוכרז על הפסקת אש שנייה ולאחר מכן הטנקים נסוגו עד לכניסות העיר. הטנקים המשיכו לירות עד השעה 23:00 בערך. בין השעות 18:00-19:00 נורתה אש לעבר חדר הניתוח שבקומה הראשונה, בעת שהרופאים ניתחו את אחד הפצועים. הרופאים נאלצו לעזוב את חדר הניתוח ולהתחבא עד שווידאו כי הירי פסק.

במהלך המצור כמה צלפים שהיו מעל לבתים סביב בית החולים ירו לכיוון בית החולים, דבר ששינתק כל תנועה סביבו. הייתה החלטה של גורמים פלסטיניים שהחמושים לא יתקרבו לבית החולים, וזאת בכדי לא לתת לצלפים הישראליים שום תירוץ לירי לעברו ולהשתקת התנועה בו.

בית החולים הממשלתי ברמאללה

בעקבות פעולת צה"ל ברמאללה, נותקה אספקת החשמל והמים לעיר, דבר שפגע בפעולת בית החולים הממשלתי בעיר, המשמש כבית חולים מרכזי בגדה המערבית אליו מופנים חולים ממקומות אחרים בשטחים. בין השאר, נוצר מחסור באספקת החמצן לבית החולים, שחודשה רק בעקבות פניית האגודה לזכויות האזרח לאלוף פיקוד המרכז, יצחק איתן.

מדברים שמסר לבצלם מנהל בתי החולים בגדה המערבית, ד"ר מוסא אבו חמייד, עולה כי המצב בבית החולים

ברמאללה כתוצאה מפעולת צה"ל בעיר היה דומה לזה של בית החולים בג'נין:²³

ב-11.3.02, בשעה 01:30 בבוקר, נכנסו טנקים ישראליים לרמאללה ועצרו ליד בית החולים. הם התחילו לירות על מחנה הפליטים קדורה משערי בית החולים. בערך בשעה 03:00, נורתה אש מקלעים על בית החולים וזוגיות החלונות נשברו. סביב בית החולים התפתח קרב עם ששת הטנקים שחנו במרחק של מטרים ספורים משערי בית החולים. אני לא מבין מדוע החיילים בחרו לנהל את הקרב שלהם ממרחק כל כך קצר מבית החולים.

בזמן פעולת הצבא בעיר נותקה אספקת החשמל והמים והטלפונים של בית החולים נותקו גם הם. בית החולים נאלץ לכן לפעול עם גנרטור. הבעיה העיקרית היתה המחסור במים. אנשים מהאח"מ הביאו לנו בקבוקי מים, אבל לא היו מספיק מים לשתיה ואפילו לא היו מספיק מים למנתח כדי לשטוף ידיים לפני הניתוח. בלונני חמצן הגיעו לבית החולים רק לאחר 48 שעות, אחרי שהצלב האדום ועורכי דין התערבו. בלונני החמצן צריכים להגיע מג'נין, משם אנחנו מקבלים אותם בדרך כלל. הצלב האדום העביר לנו מזון, שהיה חסר בבית החולים.

אנחנו במשרד הבריאות תיאמנו עם ההגנה האזרחית הפלסטינית, ולאחר תיאום עם הישראלים הם הצליחו לספק לנו את המינימום הנדרש לתפקוד בית החולים.

הפצועים שנפגעו בעיר לא יכלו להגיע לבית החולים, בגלל הטנקים שהקיפו אותנו, והם פונו על-ידי אזרחים לבית החולים אל-רעאיה אל-ערבייה, שהוא בית חולים פרטי קטן, שיש בו מנתח אחד בלבד. בית החולים קרס תחת העומס של הפצועים שהגיעו אליהם. נאלצנו להוציא את הרופאים מבית החולים המרכזי ולשלוח אותם לבית החולים אל-רעאיה אל-ערבייה, כדי שיעזרו בבית החולים.

בית החולים לא יכול היה לטפל בחולים רגילים. היו גם שני מקרים בעיר שאנשים מתו בבתיהם, אך לא יכולנו להביא אותם לבית החולים ורק כעבור כ-24 שעות יכולנו להעבירם לחדר הקירור של בית החולים.

23. עדותו נבנתה על-ידי נגיב אבו רקיה בטלפון ב-17.3.02. חלק מדברים אלה נמסרו לבצלם בטלפון גם על-ידי ד"ר וואאל קעדאן, מנהל הסהר האדום בשטחים ב-13.3.02.

המשפט ההומניטארי הבינלאומי וטענות המדינה

בתשובתה הביאה המדינה סקירה מפורטת ונרחבת של הוראות המשפט ההומניטארי הבינלאומי בנוגע להענקת טיפול רפואי במהלך אירועי לחימה, תוך התמקדות בשני החריגים לכללים אלה שהובאו לעיל. מסקנתה של המדינה היא כי "אין כל פגם בהוראות הניתנות לחיילים בנושא זה והן תואמות את הוראות המשפט הבינלאומי".³¹

המדינה כמעט ואינה מתייחסת בתשובתה לאירועים שהתרחשו בשטחים במהלך כניסת כוחות צה"ל למחנות הפליטים, בטענה כי עקב קוצר הזמן לא עלה בידה לברר פרטים בנוגע למקרים שהובאו בעתירה. עם זאת, שימת הדגש בתשובת המדינה על החריגים המותרים במשפט ההומניטארי הבינלאומי, יחד עם המסקנה כי ההוראות הניתנות לחיילים הן ראויות, מרמזים על כך כי לפי תפיסת המדינה, הפגיעות הנרחבות בהענקת טיפול הרפואי בשטחים הן חוקיות.

החלת שני החריגים הקבועים במשפט ההומניטארי הבינלאומי על המתרחש בשטחים באופן גורף, אינה עומדת במבחן המציאות. הטענה הראשונה נוגעת לשימוש שעושים הפלסטינים באמבולנסים לצרכים שאינם קשורים למתן טיפול רפואי. לטענת המדינה, נסיון העבר מצביע על כך ש"לא פעם השתמש הצד הפלסטיני באמבולנסים לצורך העברת לוחמים מזוינים ממקום למקום, הברחת מבוקשים מזוינים, הברחת אמצעי לחימה, וכדומה".³²

טענה זו הושמעה פעמים רבות מאז פרצה האינתיפאדה הנוכחית, ובעיקר במהלך פעולות צה"ל בשבועיים הראשונים של חודש מארס. כך, למשל, במהלך כניסת כוחות צה"ל למחנה הפליטים בלאטה, טען אל"מ אביב כוכבי מפקד חטיבת הצנחנים, כי "הכוחות היו עדים לתופעה בולטת וחמורה. הפלסטינים השתמשו באמבולנסים להסתרת חמושים. הכוחות היו עדים לעשרים מקרים

גורמים ישראליים רשמיים מכירים בחסינותם של אמבולנסים וצוותים רפואיים ובחובה לאפשר פינוי של פצועים. עם זאת, גורמים אלה נתלים בשני חריגים צרים הקבועים במשפט ההומניטארי הבינלאומי, כדי להצדיק את הפגיעות המתוארות בדו"ח זה.

ההגנה הניתנת לצוותים רפואיים ולפצועים במשפט ההומניטארי הבינלאומי היא רחבה וגורפת. בתי חולים "לא ישמשו בשום פנים מטרה להתקפה, אלא יכובדו ויוגנו תמיד על ידי בעלי הסכסוך".²⁴ הגנה זו חלה גם על "אנשים שמלאכתם הקבועה והיחידה היא הפעלתם וניהולם של בתי חולים אזרחיים, לרבות חבר העובדים העוסקים בחיפוש אחרי אזרחים פצועים וחולים".²⁵ כן נקבע כי על הצדדים הלוחמים "להקל על האמצעים הנקוטים לשם חיפוש חללים ופצועים".²⁶

המשפט ההומניטארי הבינלאומי מכיר בכך שיהיו נסיבות בהן יהיה מותר לחרוג מכללים אלה. החריג הראשון קובע כי ההגנה על בתי חולים וצוותים רפואיים לא תיפסק "אלא אם כן משתמשים בהם, מחוץ לתפקידיהם ההומניטאריים, לביצוע מעשים המזיקים לאויב".²⁷ לפי הפרשנות לסעיף זה, יש לפרש חריג זה באופן מצומצם וניסוח הסעיף נועד כדי להבהיר את האופי החריג של הסעיף ולהבהיר כי ההגנה תפסיק לחול רק במקרה אחד.²⁸ החריג השני נוגע לעיכוב פינוי של פצועים וקובע כי בנסיבות קיצוניות במיוחד, כאשר בשל אירועי לחימה ושיקולים צבאיים לא ניתן לאפשר לצוותים רפואיים להיכנס לשטח ולפנות פצועים, מותר לעכב את פינוי הפצועים, אולם גם אז על העיכוב להיות קצר ככל שניתן.²⁹

עמותת "רופאים לזכויות אדם" הגישה עתירה לבג"צ, בה דרשה כי תינתן הוראה ברורה לחיילים כי אין לירות על אמבולנסים וכי חובה לאפשר פינוי של פצועים.³⁰

24. אמנת ג'נבה הרביעית בדבר הגנת אזרחים בימי מלחמה, סעיף 18.

25. שם, סעיף 20.

26. שם, סעיף 16.

27. שם, סעיף 19.

Jean S. Pictet, *Commentary: IV Geneva Convention Relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War*, Geneva, International Committee of the Red Cross, 1958, p. 154 (הפרשנות נמוצאת באתר האינטרנט של הצלב האדום הבינלאומי: www.icrc.org/eng/ihl).

29. אמנת ג'נבה הרביעית בדבר הגנת אזרחים בימי מלחמה, סעיף 16 ו-17; הפרוטוקול הראשון הנספח לאמנות ג'נבה משנת 1977, סעיף 10.

30. בג"צ 2117/02, רופאים לזכויות אדם – עמותה נ. מפקד כוחות צה"ל במהלך המערכות בארץ, 2117/02.

31. סעיף 17 לתשובת המדינה בבג"צ 2117/02.

32. שם, סעיף 17.

לפחות, חלקם מתועדים, בהם פלסטינים ממושגים נכנסו לאמבולנסים, אולם הם לא פתחו באש מחמת הספק כי ישנם אנשים פצועים וחפים מפשע בתוכם.³³ טענה דומה הושמעה על-ידי המדינה בתשובתה לבג"צ בנוגע לעיכוב הכניסה של האמבולנסים למחנה הפליטים טול כרם:

ראשית התברר, כי במהלך הפעולה בטול כרם, זהו גורמי הבטחון כי פלסטינים ממושגים עלו לאמבולנס של הסהר האדום. בעקבות כך ניתנה הנחיה לבדוק אמבולנסים לפני מתן רשות למעברם. כפי שצוין לעיל, לא היתה זו הפעם הראשונה בה השתמש הצד הפלסטיני באמבולנסים לצורך סיוע למלחמתו בצה"ל, שכן גם בעבר נעשה שימוש פסול באמבולנסים לצורך העברת לוחמים מזוינים ממקום למקום, הברחת מבוקשים מזוינים, חילוץ מפגעים לאחר, הברחת אמצעי לחימה, וכדומה. בנוסף נעשה בעבר שימוש באמבולנסים כ"מחסה" לצורך ביצוע ירי מאחוריהם. במידת הצורך ניתן יהיה להציג גם מידע חסוי בנושא זה, לעיון בית המשפט בלבד.³⁴

דובר צה"ל משימע טענות דומות מאז תחילת האינתיפאדה. כבר בדצמבר 2000 טען דובר צה"ל כי החיילים מונחים "לנקוט בכל הפעולות הנדרשות על מנת להימנע מפגיעה בצוותים רפואיים", אולם הצדיק פגיעה כזו בטענה ש"על החיילים מקשה העובדה שהפלסטינים עושים שימוש ציני באמבולנס ובצוותים רפואיים להעברת אמצעי לחימה ופעילים ומחסה לירי".³⁵

למרות דרישות חוזרות ונשנות מצד ארגוני זכויות אדם וגורמים אחרים, מעולם לא טרח דובר צה"ל להציג ראיות כדי להוכיח את הטענות בנוגע ל"שימוש הציני" שהפלסטינים עושים באמבולנסים. אל"מ כוכבי טען אמנם כי חלק מהמקרים מתועדים, אך מעולם לא הוצגה כל הוכחה לכך. בניגוד לטענתו, בצלם גבה עדויות על מקרים בהם ירו חיילי צה"ל לעבר אמבולנסים במחנה הפליטים בלאטה, שאחת מהן הובאה לעיל. גם בפני בג"צ נמנעה המדינה מלהציג ראיות כדי לחזק את טענתה, והסתפקה באמירה מעורפלת שהחומר קיים, אך הוא חסוי.

במקרה אחד הפריך בצלם טענה כזו של דובר צה"ל: ב-29.1.02 פירסם דובר צה"ל הודעה לפיה פלסטיני מבוקש נעצר בתוך אמבולנס כשהוא מתחזה לרופא וציין כי

צה"ל רואה בחומרה כל שימוש ציני ושקרי בנושאים הומניטריים ומקרים רפואיים דחופים.³⁶ בדיקת בצלם העלתה כי דברים אלה היו שיקריים – העצור היה רופא, והוא שוחרר לאחר שעות ספורות, במהלכן ניסו חוקרי שב"כ לגייסו כמשתף פעולה עם ישראל.³⁷ דובר צה"ל נאלץ לפרסם הודעת תיקון.

אפילו אם היו מקרים בהם עשו פלסטינים שימוש לרעה באמבולנסים, עדיין אין בהאשמות אלה כדי להצדיק פגיעה גורפת באמבולנסים ובצוותים רפואיים, עיכוב ממושך שלהם במחסומים או מניעת פינוי פצועים לבתי חולים. לכל היותר, יכולות טענות אלה להצדיק בדיקה קצרה של האמבולנסים והאנשים שבתוכם, שלאחריה יתאפשר לצוותים הרפואיים להמשיך בעבודתם. יתרה מזו, הטלת אשמה על הפלסטינים כי הם משתמשים באמבולנסים לצרכים אחרים הפכה זה מכבר לטענה השגורה בפי רבים. בהתחשב בכך, אין זה מפתיע כי חיילים מתייחסים לאמבולנסים כאל מטרה לגיטימית ומתעלמים מהחסינות המגיעה להם.

הטענה השניה השגורה בפי גורמים רשמיים מאז תחילת האינתיפאדה נוגעת לעיכוב הפינוי של פצועים. לפי גורמים אלה, במקרים רבים לא ניתן להתיר כניסה של אמבולנסים למקומות בהם מתנהלות פעולות לחימה, ולפיכך אין מנוס לעיתים מעיכוב פינוי הפצועים. לטענת המדינה:

במידה שקיים צורך בטחוני המחייב ביצוע בדיקות בטחוניות לאמבולנסים, אין כל מניעה לעשות כן בטרם מתן הרשאה לאמבולנס לגשת למקום האירוע. קל וחומר, כאשר החשש הוא כי אנשים הנמצאים בתוך האמבולנס נוטלים חלק בפעולות הלחימה [...] יתכן שאמבולנס לא יורשה לעבור במקום שבו מתנהלים באותו מועד חילופי אש פעילים בין הצדדים. הדבר נועד להגן על אנשי הצוות הרפואי ועל כוחותינו כאחד.³⁸

טענה זו הועלתה במהלך כניסת כוחות צה"ל למחנה הפליטים טול כרם, אז הכחיש דובר צה"ל טענות בדבר עיכוב הטיפול בפצועים וטען כי "לאמבולנסים התאפשר מעבר בכל עת שלא היה סיכון. עם זאת, עקב חילופי אש כבדים אשר התנהלו במחנה הפליטים טול כרם אתמול, התעכב פינוי פצועים פלשטיניים למשך זמן מוגבל".³⁹

33. הודעת דובר צה"ל, 2.3.02.

34. סעיף 20 לתשובת המדינה בבג"צ 2117/02.

35. בצלם, *איפוק מדומה*, עמ' 38.

36. הודעת דובר צה"ל, 29.1.02.

37. הודעה לעיתונות של בצלם, "הפוסל במומו – דובר צה"ל מטעה במכוון", 30.1.02, www.btsalem.org.

38. סעיפים 15 ו-17 לתשובת המדינה בבג"צ 2117/02.

39. מכתב מדובר צה"ל לבצלם, 9.3.02.

טענות דומות הושמעו גם בעבר. כך, למשל, במהלך פעולת צה"ל בבית רימא באוקטובר 2001 טענו גורמים צבאיים כי בשל אירועי הלחימה לא ניתן לאפשר כניסה של אמבולנסים לכפר, אך צוותים רפואיים טיפלו בפצועים ולכן לא נמנע מהם כל טיפול. אל"מ יאיר גולן, מח"ט הנח"ל שפיקד על הפעולה, טען כי:

אנחנו טיפלנו בפצועים קשה, פנינו אותם לאחד מבתי החולים הטובים בארץ. הטענות שנשמעו בדבר מניעת טיפול בפלשתינים שקריות. הסיבה שלא נתנו לצלב האדום ולסוהר האדום להיכנס היתה בגלל מצב לחימה שהיה בשטח. לא רצינו לפגוע באנשיהם. רק לאחר סיום הירי נתנו להם להיכנס. הפלשתינאים קיבלו טיפול רפואי טוב ביותר, כפי שמקבלים חיילי צה"ל.⁴⁰

עדויות שגבה בצלם, כמו גם ארגונים אחרים, הצביעו על תמונה שונה לחלוטין, לפיה הטיפול הרפואי עוכב במשך שעות ארוכות וכי רופאים צבאיים טיפלו בפצועים הפלסטינים רק שעות רבות לאחר שנפצעו.⁴¹

אמנם, ייתכנו מקרים קיצוניים בהם תיאסר כניסה של אמבולנסים וצוותים רפואיים לאזור בו מתנהלים חילופי אש, על-מנת שלא ייפגעו. אולם, מאז תחילת האינתיפאדה, ובמיוחד מאז החלה הפעולה במחנות הפליטים, אמבולנסים נפגעו מידי של חיילי צה"ל וצוותים רפואיים עוכבו במחסומים ונאסר עליהם להגיש עזרה רפואית לפצועים, גם כאשר לא התנהלו כלל חילופי אש, כפי שעולה מהעדויות שהובאו לעיל.

חמורה במיוחד טענת המדינה בנוגע לירי לעבר אמבולנסים ולהוראות הניתנות לחיילים בנושא זה. בתשובתה לבג"צ קבעה במדינה בנושא זה כדלקמן:

אם צוות רפואי הנוסע באמבולנס מסכן את כוחותינו, מותר לכוחות לירות לעברו לשם הסרת הסכנה. הוראה זו מעוגנת בהוראות המשפט הבינלאומי, כפי שהובהר לעיל, וברוח זו מונחים חיילי צה"ל. ממילא לא ניתן להורות למשיבים, כנדרש בעתירה, כי יאסרו באופן גורף ומוחלט על החיילים לירות לעבר אמבולנסים, ולרבות לעבר אמבולנסים המסכנים אותם.⁴²

אמנם, אין ספק כי אם אמבולנס מסכן את כוחות צה"ל שמורה להם הזכות לירות לעברו על מנת להגן על חייהם. אולם, דברים אלה של המדינה אינם אלא היתממות לשמה, שכן החיילים פועלים כבר לפי הוראה כללית המתירה ירי כאשר נשקפת להם סכנת חיים. העובדה שהצבא נמנע מלתת הוראה חד משמעית לחיילים בנוסח זה, בצירוף אמירות גורפות בנוגע ל"שימוש ציני" שעושים פלסטינים באמבולנסים, מביאה, בהכרח, לירי בלתי חוקי באמבולנסים.⁴³

המדינה הציעה בתשובתה לבג"צ כי "בכל מקרה שבו מתעוררת בעיה בנושא מעבר אמבולנסים, ניתן לפנות למת"ק האזורי (מנהלת התיאום והקישור) המתדוך כיצד לטפל בנושאים אלה. פניות שכאלה נערכות כדבר שבשיגרה ולמת"ק מגיעות באופן שיטתי פניות הן מהצלב האדום, הן מהסוהר האדום והן מצד גופי סיוע אחרים".⁴⁴

אולם טענה זו, כמו הטענות האחרות, מנותקת מהמציאות. במהלך פעולת צה"ל בבית רימא פנו נציגי הצלב האדום והסוהר האדום למת"ק וניסו להסדיר את כניסת האמבולנסים לכפר, אך הם נכשלו. לפי דברי מנהל הסוהר האדום בשטחים, ד"ר קדעאן, במהלך פעולת צה"ל בטול כרם נערך תיאום בין הצבא והצלב האדום כדי שתנועת אמבולנסים תתאפשר. למרות זאת ירו חיילים לעבר מכונית הצלב האדום שליוותה את האמבולנס, לפי דרישת הצבא.

40. תדרוך של מח"ט הנח"ל, אל"מ יאיר גולן, מיום 24.10.01. ר' הודעת דובר צה"ל מיום 24.10.01.

41. ר' בצלם, *כח שופר*, עמ' 26–29.

42. סעיף 18 לתשובת המדינה בבג"צ 2117/02.

43. על הוראות הפתיחה באש במהלך אינתיפאדת אל-אקצא ר', בצלם, *אצבע קלה* – ירי בלתי מוצדק והוראות הפתיחה באש במהלך אינתיפאדת אל-אקצא,

מארס 2002.

44. סעיף 25 לתשובת המדינה בבג"צ 2117/02.

לראות כיצד ישראל עושה שימוש בהוראות אלה, על-ידי פרשנות מעוותת שלהן בפרט ושל רוח המשפט הבינלאומי ההומניטארי בכלל, דווקא כדי להצדיק פגיעה בזכויות האדם.

מאז תחילת האינתיפאדה מתריע בצלם – לצד גורמים אחרים – בפני הממשלה וצה"ל על הזלזול הבוטה שמפגינים כוחות צה"ל בחסיניות המגיעה לצוותים רפואיים ולחולים ועל ההשלכות הקשות של היעדרם של נהלים ברורים בנוגע ליחס לזקוקים לטיפול רפואי. לפי נתוני הסהר האדום, מאז תחילת האינתיפאדה, נהרגו שלושה אנשי צוות רפואי של הסהר האדום מיירי חיילי צה"ל, 134 נפצעו ו-174 אמבולנסים נפגעו. אף גורמים בצה"ל מודעים היטב לבעיות אלה, המדיניות לא שונתה ואף הוחרפה. לפיכך האחריות הישירה לפגיעה בהענקת הטיפול הרפואי מוטלת לא רק על החיילים שפגעו בצוותים רפואיים ובחולים אלא גם על הדרג הפיקודי הבכיר האחראי לכך.

בצלם דורש ממשלת ישראל ומהרמטכ"ל לפעול באופן מיידי להבטחת החסינות המוחלטת של צוותים רפואיים, כפי שנדרש במשפט ההומניטארי הבינלאומי:

- לאסור ירי על אמבולנסים
- להבטיח תנועה חופשית של צוותים רפואיים
- לאפשר פינוי מיידי של חולים ופצועים לבתי החולים
- להבטיח את אספקת החשמל, המים והציוד הרפואי לבתי החולים
- לחקור את כל המקרים בהם פגעו חיילי צה"ל, בצורה זו או אחרת, במתן טיפול רפואי ובמידת הצורך להעמיד לדין את כל החיילים והמפקדים האחראים לכך

במהלך פעולות צה"ל בשטחים בתחילת מארס 2002 חלה חרפה ניכרת במצב זכויות האדם בשטחים. התקיפה המכוונת של צוותים רפואיים ומניעת הטיפול הרפואי מחולים ומפצועים הגיעו לשיא כמעט חסר תקדים וכתוצאה מכך סירבו צוותים רפואיים, בחלק מהמקרים, לצאת ולפנות פצועים מחשש שייפגעו.

בכך הפרה ישראל את אחד העקרונות הבסיסיים ביותר עליו מושתת המשפט ההומניטארי הבינלאומי, המעניק חסינות לאמבולנסים, לצוותים רפואיים ולפצועים. פגיעות אלה הן חלק בלתי נפרד ממדיניות ישראל והן נעשות במקביל לתופעות חמורות אחרות. הדברים המתוארים בדו"ח זה הם אך אינדיקציה נוספת לאובדן הרסן המוחלט של צה"ל במהלך פעולות אלה.

ניסיונם של גורמים רשמיים להיתלות בטענות שווא, שמעולם לא הוכחו, על-מנת להצדיק את הפגיעה בטיפול הרפואי הניתן לתושבי השטחים, הוא חמור. כמו במקרים רבים אחרים, מסתמכת המדינה על חריגים צרים במשפט ההומניטארי הבינלאומי כדי להצדיק מדיניות נרחבת.⁴⁵ הטענה כי המשפט ההומניטארי הבינלאומי מתיר הפרות אלה היא חסרת בסיס ומהווה שימוש ציני בהוראות שנועדו להגן על האוכלוסייה האזרחית, באמצעות היצמדות לחריגים צרים והפיכתם לעיקר. חריגים אלה נועדו לתת מענה למצבים קיצוניים ולאירועים חריגים ולא להוות בסיס למדיניות נמשכת, שניתן היה בקלות יחסית להיערך לה מראש.

מטרתו העיקרית של המשפט ההומניטארי הבינלאומי היא להגן על קורבנות מלחמה וכיבוש, ולכך מיוחד חלק הארי של משפט זה. ישראל מפרה באופן שיטתי את ההגנות הניתנות לתושבי השטחים לפי כללים אלה. מצער

45. למקרים דומים ר', בין השאר, בצלם, מדיניות ההרס – הריסת בתים והשחתת שטחים חקלאיים ברצועת עזה, פברואר 2002; בצלם, הצעת החוק – כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים, יוני 2000.

תגובת דובר צה"ל

לישראל	הגנת	צבא
צה"ל	דובר	חטיבת
ציבור	קשרי	ענף
9 ת"א	בן אביי	רח" איתמר
01000		ד.צ.
03-6080339/40		טלפון
03-6080334		פקס
297	-	זכ
2002	במרץ	14

לכבוד
"בעלם" - עו"ד יעל שטיין

הנדון: דר"ח בנושא פגיעה בצוותי רפואה

שלום רב,

פנייתך התקבלה במשרדנו.

להלן התייחסותנו:

במסגרת הדו"ח מועלות טענות בדבר ירי כוחות צה"ל לעבר אמבולנסים, ומניעת גישה של צוותים רפואיים למפגעים.

באשר לטענות בדבר ירי לעבר אמבולנסים, נבקש לציין, כי ככלל, הוראות הדין הבינלאומי המנהגי ככלל, ודיני המלחמה בפרט, מקנים לצוותים רפואיים הגנה מפני תקיפה מכוונת.

בהתאם לעקרונות אלה, אין לפגוע בצוותים רפואיים, אשר עוסקים **אך ורק** במשימות של מתן טיפול רפואי.

יחד עם זאת, ההגנה המוקנית לצוותים הרפואיים תיפסק, כאשר הם נוטלים חלק במעשי הלחימה, שלא למטרת ביצוע תפקידים ההומניטרי.

כבר בתקופה הראשונה של אירועי הלחימה, מסר דובר צה"ל, ביום 5/11/00, הודעה פומבית בה התייחס לשימוש שנעשה במשרדים ובאמבולנסים, לצורך ביצוע פעולות לחימה באזורים. הדובר הודיע, כי שימוש כזה באמבולנסים ובמבנים של הסחר האדום מהווה הפרה חמורה וניצול לרעה של ההגנה שמקנה המשפט הבינלאומי ההומניטרי לצוותים ולמתקנים רפואיים, והינו פסול אף מבחינה מוסרית. לצערנו, תופעת אלה נמשכות ביתר שאת בימים אלה ממש.

באשר לטענות בדבר מניעת גישתם של צוותים רפואיים למפגעים, הרי שככלל, הוראות הדין הבינלאומי המנהגי מחייבות את הצדדים לשכסוך להבטיח, כי הנפגעים באירועי הלחימה יקבלו טיפול רפואי. עם זאת, באותם מקרים בהם הכנסת צוותים רפואיים לאזור הלחימה איננה אפשרית בשל אינטנסיביות הלחימה במקום, הכנסת הצוותים הרפואיים צריכה להיעשות בהקדם האפשרי.

עד נציין, כי זכות הגישה של צוותים רפואיים לאזורי הלחימה איננה מוגבלת רק עיי שיקולי בטחון אישי של הצוותים, אלא גם עיי שיקולי פיקוח של הצד הלוחם. לפיכך, במידה שקיים צורך בטחוני המחייב ביצוע בדיקה בטחונית לאמבולנסים, אין כל מניעה

לעשות כן בטרם מתן הרשאה לאמבולנס לגשת למקום האירוע. קל וחומר, כאשר החשש הוא, כי האנשים הנמצאים בתוך האמבולנס נוטלים חלק בפעילות הלחימה.

באשר להנחיות הניתנות לחיילי צה"ל, הרי שהללו תואמות את הכללים האמורים לעיל. חיילי צה"ל מונחים לאפשר מעבר חופשי של אמבולנסים לצורך פינוי פצועים, בכפוף לשת"י מגבלות בלבד.

המגבלה האחת היא, כי במידת הצורך יעברו האמבולנסים ליעדם רק לאחר ביצוע בידוק בטחוני. מגבלה זו מופעלת כיום לעיתים, כאשר סבורים חיילי צה"ל, כי יש בכך צורך, וזאת בעקבות נסיון העבר העגום, אשר לימד כי לא פעם השתמש הצד הפלסטיני באמבולנסים לצורך העברת לוחמים מזויינים ממקום למקום, הברחת מבוקשים מזויינים, הברחת אמצעי לחימה וכד'. כפי שהובהר לעיל, מגבלה זו מעוגנת היטב בהוראות המשפט הבינלאומי.

המגבלה השנייה היא לעניין עיכוב אמבולנסים, כאשר מתרחשים אירועי לחימה פעילים במקום בו מבקש האמבולנס לעבור. כך למשל, יתכן שאמבולנס לא יורשה לעבור במקום שבו מתנהלים מאותו מתנד חילופי אש פעילים בין הצדדים. הדבר נועד להגן על אנשי הצוות הרפואי ועל כוחותינו כאחד. כאמור, גם מגבלה זו מעוגנת היטב בהוראות המשפט הבינלאומי.

באשר למקרים הספציפיים המובאים בדו"ח נבקש לציין, כי הדו"ח הועבר להתייחסותו של צה"ל שעות ספורות בלבד טרם פרסומו, ולא ניתנה לצה"ל כל שהות לביורר נסיבות המקרים השונים. עם זאת נבקש לציין, כי אירוע מותו של מנהל הסהר האדום בניעין נמצא בבדיקה בימים אלה. כן נבדק, תאם מוכרות פניות קודמות בעניין אירועי מותם של אבראהים אסעד וכאמל סאלם.

בברכה,
אפרת שאגל רב-סרן
ראש מדור סיוע